

Pregledni znanstveni članek/Article (1.02)

Bogoslovni vestnik/Theological Quarterly 85 (2025) 1, 63—72

Besedilo prejeto/Received:02/2025; sprejeto/Accepted:02/2025

UDK/UDC: 27-549-722.5

DOI: 10.34291/BV2025/01/Ferkolj

© 2025 Ferkolj, CC BY 4.0

Janež Ferkolj

Lepota v duhovniškem poslanstvu, zadržanosti in obleki

The Beauty in the Priestly Mission, Discretion, and Garment

Povzetek: Poglobljanje v skrivnost katoliške vere je nenehno tudi poglobljanje v sijaj lepote. Človeštvo bo do konca sveta upiralo pogled v Kristusa, ki je Odrešenik in upanje za ves svet. Ko duhovnik obhaja liturgijo, vrši Božje opravilo in uvaja duše v obhajanje nebeške liturgije že na zemlji. Globina vere odgovarja na to skrivnost s kar največjim občutkom za lepo in vzgojo zanj.

Ključne besede: evharistija, lepota, duhovnik, liturgija, talar, umetnost

Abstract: The deepening in the mystery of the catholic faith constantly means the deepening in the reflect of the beauty. Humanity will turn until the end of times its eyes up to Christ who is the Saviour and the hope for the whole world. When a priest celebrates the liturgy, he realises the work of God and already on earth introduces the souls in the celebration of heavenly liturgy. The depth of the faith answers this mystery with the highest level of the sense of beauty and educates it.

Key words: Eucharist, beauty, priest, liturgy, cassock, art

1. Uvod

Konstitucija o svetem bogoslužju („Sacrosanctum Concilium“) drugega vatikanskega koncila v sedmem poglavju pravi: »Med najplemenitejše dejavnosti človeškega duha po pravici spada lepa umetnost, zlasti pa verska in njen vrhunec: cerkvena umetnost. Saj po svoji naravi hoče s človeškimi deli nekako izraziti neskončno Božjo lepoto.¹ Tem bolj je Božja in tem bolj pospešuje Božjo čast in slavo, kolikor nima drugega namena, kakor s svojimi deli čimbolj pomagati, da se človekov duh pobožno dviga k Bogu.« (B 122)

¹ Prispevek je nastal v okviru raziskovalnega programa P6-0262 („Vrednote v judovsko-krščanskih virih in tradiciji ter možnosti dialoga“), ki ga financira Javna agencija za raziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije (ARIS).

Živimo v času subjektivizma in relativizma in v takem času se odgovor na vprašanje, kaj je lepota, pri mnogih glasi: »To je odvisno od okusa in tega, kaj je človeku všeč.« Takšen subjektivizem izprazni lepoto vsake objektivne vsebine, vsak okus in željo napravi za enako sprejemljivo, celo tisto, kar je družba nekoč imela za odvratno. Obravnavanje lepote kot preprosto osebne izbire ali izvira začasnega užitka je nerazumevanje globine, kamor segata razlog in vrednost našega življenja. Presojanje o lepoti narekuje čutom in željam tistih, ki sodijo. Izražati more njihovo zadovoljstvo in okus, vendar sta zadovoljstvo in okus tisto, kar imajo za svoj ideal, kar pa ni dovolj. Papež Benedikt XVI. je v svojem delu *Duh liturgije* na to zelo lepo opozoril: »V sakralni umetnosti ne sme biti čiste poljubnosti. /.../ Svoboda umetnosti, ki mora obstajati tudi v ožje opisanem področju sakralne umetnosti, ni poljubnost /.../ Brez vere ni z liturgijo skladne umetnosti.« (Benedikt XVI. 2014, 115) Veličastvo Jezusovega vstajenja od mrtvih je slavje luči, je lepota in slava večnega življenja. »V bogoslužju se blešči velikonočna skrivnost, po kateri nas Kristus sam priteguje k sebi in nas kliče v občestvo.« (2007, 40)

2. *Ipse Christus*

Katoličani smo prepričani, da je Jezus Kristus dokončno razodetje Boga v človeški zgodovini in da je njegovo učenje, ki nam ga Cerkev posreduje v današnji čas, objektivno resnično. V njem nam je Bog razodel, kaj resnično pomeni biti človek in kaj moramo napraviti, da s Kristusom dosežemo življenje v nebesih. Prava lepota ima delež v stvarnosti razodetja Boga v človeški zgodovini. To teološko pomeni, da lepota ni predvsem vprašanje čuta za lepoto, ampak ali imamo delež pri Jezusu Kristusu, ki je učlovečena lepota, resnica in dobrot. »Duhovne podobe se morajo usmerjati na prapodobo, uresničevati se morajo v naravnosti nanjo. Resnična podoba Boga pa je Kristus! Človek je ustvarjen v naravnosti nanj.« (Štrukelj 2022, 87) Kajti samo Bog je lep in njegov učlovečeni Sin Jezus Kristus je najlepši človek, ki je kadar koli živel, celo in še zlasti, ko je visel na strašnem protislovju križa: »Najlepši si med človeškimi sinovi.« (Ps 45,3) Njegova lepota ni najprej telesna, ampak je v njegovi celovitosti, svetosti, v posvečenosti svojemu poslanstvu. Lep je, ker se ves daruje, da izpolni voljo svojega Očeta. »V nasprotju s trpinčenim, spačenim Jezusom na križevem potu in na križu se vstali, k Bogu Očetu povišani Sin Božji v Svetem pismu pojavi v lepi podobi. »V Odrešeniku se kaže lepota Resnice, lepota Boga samega, ki nas istočasno priteguje k sebi in nam zadaja rano Ljubezni, sve-to strast (*eros*), ki nas skupaj z Nevesto Cerkvijo in v njej vodi k Ljubezni, ki nas kliče.« (Ratzinger 2008, 49) Lepota in ljubezen, ki se v teku človeške in cerkvene zgodovine tako pogosto razhajata, sta tukaj spet in za vedno združeni (Kapellari 2013, 17). Duhovniki Jezusa Kristusa smo poklicani, da postanemo tesni Kristusovi prijatelji. Ne da smo samo *alter Christus* – drugi Kristus, temveč *ipse Christus*, da postanemo sami Kristus, da podarjamo sebe Očetu.

Če hrepenimo, da bi postali *ipse Christus*, četudi je to povezano z bolečino in trpljenjem, zaradi križev, ki jih moramo nositi, nas bo sodelovanje z Jezusovo mi-lostjo zelo priličilo Kristusovi lepoti.

»Jezus nas usposablja za občestvo pri mizi z Bogom. Jezus je sestopil; pravi vzpon človeka pa se zgodi tako, da se mi spustimo z njim in k njemu. Njegovo povišanje je križ. Križ je najgloblji sestop in kot ljubezen do konca hkrati najvišja točka vzpona, pravo »povišanje« človeka. »Stati pred njim in mu služiti« – to pomeni, da vstopimo v njegovo poklicanost kot Božji hlapci. Evharistija kot navzočnost Kristusovega sestopa in vzpona vedno kaže onkraj sebe k mnogovrstnim načinom služenja ljubezni do bližnjega.« (Benedit XVI. 2020, 15)

Iz slabotnih in omadeževanih mož bo milost napravila delo Božje odrešilne lepote v slavo Boga, za odrešenje lastnih duš in duš tistih, h katerim so duhovniki poslani za služenje. To je temeljno. Kristus je lepota sama in duhovniški poklic je lep, ko ima resnično delež pri žrtvovanju Kristusa samega. Poznamo svoje meje, grehe, nesposobnosti. »Vsemogočnost Boga je moč tistega, ki je v sebi ljubezen. To, kar naposled razlikuje Božjo moč od nemoči, je, da je moč trinitarnega Boga. Ta moč je moč ljubezni, ki ji je dal, da je svobodno zažarela in se razodela v Jezusu Kristusu. Božja vsemogočnost postane vidna in živa v delu njegovega Sina.« (Batut 2020, 277) Duhovniki Jezusa Kristusa so poklicani k nečemu, česar sami nikoli ne morejo doseči. »Brez mene ne morete storiti ničesar.« (Jn 15,5) Vendar je mogoče z njegovo milostjo: prelepo obličje Jezusa Kristusa, dokončno razodetje Boga v človeški zgodovini, more sijati v nas in skozi nas. Toda samo, če sodelujemo z milostjo in obnavljamo svoj sklep tako delati vsak dan življenja na zemlji.

3. Lepota in sveta liturgija

Ko človek stopi v starodavne katedrale, kar obstane in obnemi. Njihova lepota izraža lepoto Boga. »Sveta umetnost je »ljudska«, ker jo morejo razumeti vsi verni in se dotakne njihovih src.« (Lang 2015, 93) Poznamo različne sloge cerkvene arhitekture. Resna, trdna preprostost romanike nas približa Kristusu, običajno upodobljenemu v apsidi. V visokih in nadrobniških gotških katedralah bo naša duša kar poletela naproti Bogu. Barok in rokoko kažeta, kako razkošno so ljudje obhajali sijaj učlovečenja z vsakim vlaknom svojega bitja. Velike cerkve krščanskega vzhoda nas prestavijo v nebeške dvore. Nasprotje med cerkvami in kapelami, kjer obhajamo bogoslužje, more biti zelo veliko. Marsikdo se more počutiti potrto, ko se vrne v skromno svetišče v svojem kraju.

Toda, četudi človeku prija ta ali oni arhitekturni ali kak drug slog, to ni bistveno. Lepota velikih katedral ali preprostih kapel je v njihovi skladnosti. Stavba mora služiti svojemu namenu: da je svet prostor, hiša Božja, vrata nebeška (prim. 1 Mz 28,16-17) – posvečen prostor, izbran za liturgično bogočastje Boga Očeta, Sina in Svetega Duha, narejen z ljubeznijo do Boga in kolikor se da veliko dobrotljivostjo in spretnostjo. Škof pri posvetitvi cerkve moli: »Sveta Cerkev, izbrani Božji vinograd, ki s svojimi mladikami ovija ves svet, s svojimi poganjki na lesu trte sega v nebeško kraljestvo. Presrečna Cerkev, bivališče Boga med ljudmi, svetišče, pozi-

dano iz živih kamnov, postavljena na temelj apostolov, tvoj vogelni kamen pa je Jezus Kristus.« (*Posvetitve* 1979, 108)

»Sveto vodi človeka v razsežnost pristne religioznosti, ko ga postavi pred »*mysterium tremendum*« (grozo vzbujačo skrivnost) neskončnega Boga. Pred njim vse trepeče, ne le grešni človek, ki se pred svetim Bogom čuti kakor izgubljenega, ampak celo plameneči serafi so nevredni prikazati se pred Bogom (Iz 6,2). Kdor priznava Boga kot svetega, ta ima v mislih numinozno in pristno božanskost Boga, ki človeku kliče v zavest njegovo lastno ničevost; ki človeka spravlja v trepet in ga prebuja k religioznim dejanjem spoštovanja in predanosti. Sveto pismo s tem v zvezi veliko govori o »strahu pred Bogom«, o »bogaboječnosti« ali »strahu Božjem« (prim. 1 Mz 28,17; 2 Mz 3,6; 20,18sl; Iz 2,10.19; Mdr 5,2 ...).« (Strle 1977, 142)

Tako more biti uboga vaška kapela enako skladna kakor rimska bazilika, ne glede na odsotnost tega ali onega velikega arhitekturnega sloga. Morda se je kdaj kdo udeležil svetega bogoslužja v svetiščih, kjer ni bilo harmonične skladnosti, kjer ni bilo mogoče zajeti Kristusove lepote v liturgiji, ki bi nas vodila k presežnemu, ampak je prostor kradel pozornost in zbranost. Takrat ni prave plemenitosti in harmonije, ki je rodovitna zemlja, v kateri transcendentno požene korenine in raste. »Lepota bogoslužja je najvišji izraz Božje slave in v nekem smislu razodevanje nebes zemlji.« (Benedikt XVI. 2007, 40)

Podobno bi mogli trditi za liturgične obrede, za katere veljajo natančna pravila. Velikokrat je zelo pomanjkljiva in neprimerna tudi obleka za edinstveno Kristusovo opravilo. K vsebinam duhovnikovega spraševanja vesti spada tudi, kako se bliža oltarju, ko stopa v uro in prostor Jezusovega križanja, Jezusove daritve na Kalvariji. Jezus je stopal v uro daritve na križu v dragoceni suknji: »Suknja pa je bila brez šiva, od vrha scela stkana.« (Jn 19,23) Vojaki so tedaj govorili: »Nikar je ne parajmo, ampak žrebajmo zanjo, čigava bo.« (Jn 19,24) Pri tem je treba upoštevati predpisana liturgična določila. »Nobenega zakramentalnega obreda ni mogoče modificirati ali z njim manipulirati po volji delivca ali skupnosti. Celo najvišja oblast v Cerkvi ne more po svoji volji spreminjati liturgije, temveč samo v poslušnosti vere in v religioznem spoštovanju do skrivnosti liturgije.« (KKC 1125) Duhovniki so pri posvečenju obljubili, da bodo zvesto obhajali svete skrivnosti. So služabniki in ne gospodarji svete liturgije. Tudi škofje so njeni varuhi in ne posestniki. Sveti Janez Pavel II. nas v okrožnici »Cerkev iz evharistije« na več mestih opominja: »Evharistija je prevelik dar, da bi trpel dvoumnosti in okrnitve.« (10) »Zaklad« je prevelik in preveč dragocen, da bi smeli tvegati njegovo obubožanje ali da bi ga prenačljeno okrnili z eksperimenti in običaji, vpeljanimi brez natančnega preverjanja pristojnih cerkvenih oblasti.« (51) »Evharistična skrivnost – daritev, navzočnost, obed – ne trpi ne okrnitve ne instrumentalizacije.« (61)

»Ker je lastnost obreda neka določena strukturna ustaljenost, lahko razumemo obred kot ponovljiv potek dejanj s simbolno naravo. Seveda pa v krščanskih obredih tega ponavljanja obredov ne razumemo v smislu kro-

žnega ponavljanja, ampak v smislu cikličnega krožnega ponavljanja v obliki spirale, ki nas vodi vedno bliže h Kristusu in s tem k dokončnemu srečanju z njim. Tako v krščanstvu obred označuje bogočastje ali bogoslužje, s katerim »človek časti Boga in se posvečuje« (B 7), ustvarja red v »neredu« vsakdanjega življenja in stopa po poti svetosti, ki najbolj določa naravo krščanskega obreda. Ta se razlikuje od drugih človekovih dejavnosti po tem, da nas loči od posvetnosti in nas vodi v objem svetega.« (Krajnc 2022, 783)

Vse to obsega zvestobo bogoslužnim knjigam, ki so nam dane od zakonite oblasti, ta pa se drži načela kontinuitete in ne prekinitve v razmerju do izročila. Liturgija ima prihodnost, ker ima preteklost, zgodovino svetosti in lepote, ki je ni mogoče čez noč izbrisati ali odpraviti. Enako bi mogli trditi tudi za vse druge razsežnosti našega bivanja. »Vse, kar zadeva evharistijo, mora izražati lepoto. Isto skrb je treba posvečati tudi cerkvenim oblačilom, opremi, svetim posodam, da bi vse to, povezano med seboj v organsko in urejeno celoto, hranilo občudovanje Božje skrivnosti, izražalo edinost vere in utrjevalo pobožnost.« (Benedikt XVI. 2007, 45)

To si je treba vzeti za spraševanje vesti. Ali je res vse v zvezi z liturgijo, ki jo duhovniki obhajajo s svojim ljudstvom zaznamovano z lepoto? Ali pa so postali zadovoljni z manj lepimi ali celo očitno neprimernimi in grdimi navadami, predmeti, govorjenjem, kretnjami, glasbo? V zgodovini teologije izpostavimo dva velikana s sijajnim jezikovnim slogom: svetega Bonaventuro in papeža Benedikta XVI.

»Govorjenje je sveto opravilo, ko gre za Boga, sveto opravilo! In za krščansko teologijo je najvišja čast, da sme biti govorjenje o Bogu /.../ Teološko-estetska skupna značilnost povsod prihaja na dan. Če je Bonaventurov spis *Breviloquium* označen kot »*Juwelenkästlein*« (šatulja z biseri, kakor pravi Matthias Josef Scheeben) in če je Martin Grabmann označil Bonaventuro za »najboljšega stilista visoke sholastike«, potem prav radi pritrdimo kardinalu Joachimimu Meisnerju, ki je Josephu Ratzingerju dal vzdevek »Mozart teologije.« (Štrukelj 2022, 87)

Če je evharistija resnično vir in vrhunec življenja in poslanstva Cerkve, ne moremo biti zadovoljni z drugorazrednostjo ali še slabše. Če bi tako ravnali, bi gradili na napačnih temeljih. Kar človek gradi na netrdnih temeljih, se nekega dne tako ali drugače poruši. »Kdor pa te moje besede posluša in jih ne uresničuje, je podoben nespametnemu možu, ki je zidal hišo na pesku. Ulila se je ploha, pridrlo je vodovje in zapihali so vetrovi; zagnali so se v to hišo in padla je in njen padec je bil velik.« (Mt 7,26) Pri vprašanju lepote liturgije ne gre za estetsko, temveč za dušebrižno vprašanje. Duhovnikove poglavitne dolžnosti so pri Božjem oltarju. Od tam priteka vse drugo. Če duhovnik pri oltarju ne ravna lepo in neokrnjeno, zgrehši svojo prvo nalogo pred vsemogočnim Bogom. Duhovnik more imeti mnoge druge talente, ki dobro in pomembno služijo Gospodu in Cerkvi, toda njegova prva naloga je, da postane *homo liturgicus*, čigar življenje in poslanstvo prihajata od oltarja. To mu omogoči, da postane *pater liturgicus*, da oblikuje druge v sveti liturgiji z lastnim zgledom, kar poraja duhovniški poklic pri mnogih otrocih in mla-

dih. Benedikt XVI. v posinodalni apostolski spodbudi „*Sacramentum caritatis*“ poudari pojem *ars celebrandi*:

»To umetnost spoštljivega obhajanja ter polno, dejavno in učinkovito sodelovanje Božjega ljudstva pri svetem obredu je spoštljivo obhajanje samega obreda ... Umetnost obhajanja izhaja iz zveste pokorščine liturgičnim pravilom v celoti, kajti ravno ta način obhajanja je skozi dve tisočletji zagotavljal versko življenje vernikom, ki so poklicani živeti to slavlje kot Božje ljudstvo, kraljevo duhovništvo in svet narod (prim. 1 Pt 2,4-5.9).« (Benedikt XVI. 2007, 38)

Če molimo, liturgičnih besedil ne beremo površno in tedaj so ljudje deležni njihovega bogastva. Če se predajamo liturgičnim obredom in stopamo vanje, kakor se je Kristus daroval na križu, bodo ljudje vedeli, da duhovniki niso samo uradniki, ki opravljajo svojo nalogo, temveč Božji možje, ki spoštljivo stojijo pred Bogom in se zavedajo svojega dostojanstva. To je duhovniški poklic. Za to Bog kliče. Tako moramo graditi Cerkev na zemlji in voditi duše k odrešenju. »Lepota ni zgolj opleševalni dejavnik bogoslužnega opravila, marveč je pripadajoča sestavina, kolikor označuje Boga samega in njegovo razodevanje.« (Benedikt XVI. 2007, 40) Češčenje Boga v največji meri odličnosti mora biti na prvem mestu, kakor Bog jasno pove Mojzesu v zapovedih na Sinaju: »Ne imej drugih bogov poleg mene! Ne delaj si rezane podobe in ničesar, kar bi imelo obliko tega, kar je zgoraj na nebu, spodaj na zemlji ali v vodah pod zemljo! Ne priklanaj se jim in jim ne služi, kajti jaz, Gospod, tvoj Bog, sem ljubosumen Bog, ki obiskujem krivdo očetov na sinovih, na tretjih in na četrtih, tistih, ki me sovražijo, toda izkazujem dobroto tisočem, tistim, ki me ljubijo in izpolnjujejo moje zapovedi.« (2 Mz 20,3-6) In ko je eden izmed pismoukov vprašal Jezusa, katera je prva od vseh zapovedi, je odgovoril: »Poslušaj, Izrael, Gospod, naš Bog, je edini Gospod.« (Mr 12,29) Vsaka dušnopastirska dejavnost mora prihajati iz češčenja Boga in tega ne sme ovirati.

Tihota je tančica, ki pripravi duhovniško dušo za skrivnosti, ki jih bo duhovnik obhajal. To zahteva najprej nekaj discipline, daje pa prostor duši za dihanje. Priprava v tihoti spremeni rutino v doživljanje, podobno novi maši. »Bog je predvsem velika tihota. Utišati moramo mnogo besed, da bi ponovno našli Božjo besedo. Če ne vlada tihota, s katero vstopimo v globino besed, postanejo besede same nerazumljive. Tudi liturgija, navzočnost velike Božje skrivnosti, mora zato biti prostor, kjer imamo možnost, da prodremo v globino svojih duš.« (Sarah 2019, 156) *Sacramentum caritatis* nas opozarja na pomen liturgične glasbe kot sestavne prvine *ars celebrandi*. »Ne smemo reči, da v bogoslužju ena glasba lahko nadomesti drugo.« (Benedikt XVI. 2007, 45) Kadar sta lepota in celostnost na ravni osebnega okusa, more to voditi v razkorak in na stranpot. Duše moramo voditi k odkrivanju lepote cerkvene dediščine in liturgične glasbe, zlasti gregorijanskega petja, ter k vrednosti sodobnih skladb, ki »ustrezajo smislu skrivnosti, ki jo obhajamo, posameznim delom obreda in liturgičnim časom« (46). Cerkvena glasba ni dodatek, ampak sestavna prvina svete liturgije. »Petje in glasba izpolnita svojo vlogo znamenj tem bolj pomenljivo, čim tesneje sta »povezana z bogoslužnim dejanjem« (B 112) po treh

poglavitnih načelih: izrazna lepota molitve, enodušna udeležba občestva v predvidenih trenutkih in slovesnost opravila.« (KKC 1157) Sveti Avguštín je takole izlil svoje srce: »Koliko sem prejel ob tvojih himnah in spevih, v globokem ganotju, ko sem poslušal sladko doneče glasove tvoje Cerkve! Ti glasovi so se mi zlivali v ušesa in točila se mi je resnica v srce in vse više je plamenelo v meni čustvo pobožnosti in tekle so solze in bilo mi je dobro z njimi.« (Avguštín 1991, 179) Božje reči, kamor spadata tudi liturgija in petje pri njej, se v zavesti ljudi danes sploh ne zdijo pomembne. Vse mogoče drugo je nujno potrebno, ko gre za Boga, pa ne. Prvenstveno mesto Boga velja za vsakogar. Če Bog človeku ni več pomemben, se merila pomembnosti zamaknejo. Ljudje, ki postavijo Boga ob stran, podredijo sebe silam, ki jih napravijo za sužnje gmotnim rečem in jih odtujijo od njihovega dostojanstva.

4. Daritev

Podaritev življenja spada k temeljnemu Jezusovemu poslanstvu. Središče Jezusovega odrešenjskega poslanstva je dati življenje ljudem, življenje v povezanosti z Bogom. Za svoje poslanstvo Kristus, večni duhovnik, kliče v svojo službo može »izmed ljudi« (Heb 5,1), da bi iz njih naredil duhovnike, nosilce njegove milosti. Od vseh darov, ki jih je Kristus naklonil Cerkvi, je duhovniška služba za to, da vsem omogoči udeležbo v edinosti. Če bi se prekinila vez apostolskega nasledstva, v Kristusovi Cerkvi ne bi bilo več Jezusove resnične navzočnosti, ne mistične ne evharistične. Duhovnik je kot nosilec Kristusove milosti tudi nosilec večnega življenja. Polno poslanstvo duhovnika je stopiti v skrb dobrega, dobesedno lepega pastirja, da bi imel vsak človek življenje; biti mora orodje Božje skrbi. Pri obhajanju evharistije duhovnik postane dobri pastir za vsakega človeka. Po evharistiji, kruhu življenja, daje življenje svetu (Jn 6,33). Moč evharistije je v duhovnikovih rokah, toda duhovnik se zaveda, da je vsa učinkovitost njegovega dela odvisna od Boga. Njegova ponižnost bo pustila sijati globino in polnost Božjega daru. »Duhovnik oblači liturgična oblačila, da bi se ločil od sebe, da bi predstavljal Jezusa *in persona Christi*.« (Schönborn 2009, 75) Če se duhovnik skriva pred skrivnostjo, pred navzočim in delujočim Kristusom, mu bo omogočil še učinkovitejše delovanje in tako naredil svoje duhovništvo še rodovitnejše. Osvetlimo pomen duhovniške obleke in nošnje talarja. Marsikje to vprašanje sproža vnete polemike, nasprotovanja in celo prezir, zato velja za možnost nadaljnega pogovora opozoriti na glavne značilnosti talarja, pri čemer je treba poudariti, da je obleka samo znamenje (*signifiant*).

Kakor vojak, ko si nadene uniformo, dobro čuti svojo odgovornost, če ga pokličejo, da brani družine, mesta in ozemlje svoje domovine, in mora biti pripravljen na boj vse do prelitja krvi, če je treba, tako se tudi klerik, ko obleče talar, čuti pripravljenega služiti Jezusu Kristusu pri širitvi njegovega kraljestva na zemlji in v dušah. Duhovnik je s svojim oblačilom, besedo in zakramenti, zlasti z evharistijo, misijonar.

Talar, črno duhovniško oblačilo, pomeni nositi svoj križ, se nenehno darovati Bogu z Jezusom Kristusom s stalnim odpovedovanjem sebi; pomeni prvinsko pripravljenost, da klerik umre vsaki posvetni ljubezni in časti. Talar bi lahko primer-

jali s samostanom. Duhovnik se s preobleko v talar zapre, umakne v samoto. Njegova duša ni od sveta, od vsake duhovne in človeške zaslepljenosti, ki jo povzroča greh, satanu podvrženo življenje. Ko človek ne vidi več Kristusove luči, izgubi tudi zdravo pamet, umevanje stvarnosti in resnice. Umik od sveta služi premišljevanju o velikem daru, ki ga je Bog dal duhovnikovi duši, da bi sprejela luč. Luči more biti več v odmaknjenosti od sveta, v samostanu, ki ga upodablja talar. Luč večnega življenja je svetloba večnih resničnosti. Talar pomeni obleči Kristusa, sprejeti ves njegov nauk. »Jezus Kristus nam kaže, kako zmore resničnost ljubezni preobraziti temno skrivnost smrti v prenavljajočo luč odrešenja. Svetloba Božje slave presega vsako zemeljsko lepoto. Resnična lepota je Božja ljubezen, ki se je dokončno razodela v velikonočni skrivnosti.« (Benedikt XVI. 2007, 40)

Talar je znamenje daritve, podoba kreposti spokornosti, resnobnosti, preprostosti, nenavezanosti na zemeljsko, je podoba navezanosti na Jezusa Kristusa in na njegov križ. Duhovnik naj bi upošteval besede apostola Pavla: »Saj ne oznanjam sebe, ampak Jezusa Kristusa, Gospoda, sebe pa le kot vaše služabnike zaradi Jezusa.« (2 Kor 4,5) Zato imajo duhovniki 'službeno' obleko. V duhovnikovi duši naj bi živo odmevala beseda Janeza Krstnika: »On mora rasti, jaz pa se manjšati.« (Jn 3,30) Duhovnik v talarju prenaša svoje trpljenje in preizkušnje kakor Devica Marija z Gospodom. Križ je naše upanje, ker Kristusov križ vodi k vstajenju, k večnemu življenju. Duhovnik povsod oznanja Kristusovo daritev. Razsežnost daritve, darovanja, vse bolj izginja tudi iz medčloveških vezi. Duhovnik v talarju oznanja križ, odrešenje človeštva. V navezanosti na Božjo Mater Marijo, stoječo pod križem, ko duhovnik *in persona Christi* sodeluje pri odrešenju človeka, se mora duhovnik stoje postaviti proti vsemu, kar bi moglo nasprotovati ljubezni Jezusa Kristusa. Talar pomeni oznanjevanje Kristusa, evangelija, je znamenje navezanosti na Gospoda, izraz vere v Odrešenika. Pomeniti more tiho, vendar kljub temu zelo jasno pričevanje, ki nam odpira pogled na Jezusovo življenje samo v razsežnosti »razodetja in zakritja« (Guardini 2007, 236–242).

Obleči talar je velika sprememba v življenju, ne samo zunanja, ampak tudi notranja. K spraševanju o pomenu oblačila nas nagovarja tretje poglavje Geneze: »Gospod Bog je poklical človeka in mu rekel: ›Kje si?‹ Rekel je: ›Slišal sem tvoj glas v vrtu, pa sem se zbal, ker sem nag, in sem se skril.« (1 Mz 3,9–10) Pri svetem krstu človek prejme novo »oblačilo, ker pokriva našo sramoto« (KKC 1216); belo krstno oblačilo naznačuje, da je krščenec »oblekel Kristusa« (Gal 3,27). Klerik mora biti vreden, da nosi talar.

»Oblačilo v Cerkvi ni znamenje nečimrnosti /.../ Diakon in duhovnik si nadeneta duhovniška oblačila ne le zato, da bi se razlikovala od drugih ljudi, ampak tudi zato, da bi se ločila od samega sebe in ne bi imela ničesar skupnega s tistimi, ki živijo v nečimrnih skrbih sveta /.../ Krstno oblačilo, poročna obleka, mašno oblačilo, redovna obleka in mrliška obleka izražajo podarjeno in sprejeto dostojanstvo. Če ta znamenja pozabljamo ali odpravljamo, potem težje dojemamo in ohranjamo višino in globino življenja.« (Kapellari 2013, 148–149)

Celo pogani in ljudje, ki preganjajo Boga, pričakujejo vredno pričevanje duhovnika. Skušnjava poganstva ima enega svojih prvih izrazov v kultu golote (Rode 2015, 65). Pretresljive so zgodbe iz življenja kristjanov, ko zaradi zunanjih znamenj vernosti (obleka, križ, molitev, obisk svete maše ...) tvegajo preživetje ali varno mesto v družbi (Knapp 2018).

Svet umira v brezupu, ker hoče zapreti ljudi v tostranstvo, jim zagrniti duhovna obzorja, jih zapreti v kletke medsebojnosti, v človeško masovnost, ki ne ve več, kam gre, kaj dela, kaj misli. Posvetnost hoče potešiti ljudi z dobrinami tega sveta, da ne bi več mislili na Boga, niti na duhovne dobrine, niti na večno življenje. Duhovnik je v talarju očitnejše znamenje upanja, ker je znamenje opustitve posvetnih stvari, zato da bi se navezoval na nebeške in duhovne reči. Upanje je ravno v zartosti naših pogledov v to, kar je nebeško. »Ko ne bi imeli zakramenta svetega reda, ne bi imeli našega Gospoda /.../ Ne morete se spomniti ene same Božje dobrote, ne da bi ob tem spominu srečali podobo duhovnika.« (Vianney 2000, 29) »Nebeško se preseli v človeški prostor.« (Guardini 2007, 240) Talar kaže, da svoboda ni življenje v ujetosti na tem svetu, ampak v osvoboditvi od pozemelskega, da bi se navezovali na večne dobrine. Bog nam je dal dušo, ki potrebuje večne dobrine. Zato moramo na našem zemeljskem romanju nenehno upirati svoj pogled k nebesom. Kleriško oblačilo izraža svetost Cerkve, posvečenost Jezusu Kristusu. Kako zelo svet potrebuje to znamenje upanja. Svet brez Jezusa Kristusa je svet brez Boga, izgubljeni in pogubljeni svet. Samo Jezus Kristus je naše odrešenje, sreča, smisel življenja. Kleriško oblačilo je vera v Kristusovo edinstveno duhovništvo, sredništvo pri Očetu. Častitljivega Božjega služabnika Friderika Barago še danes prepoznavamo po njegovem črnem talarju, saj so ga Indijanci njegovega misijona klicali Črna suknja (*Mekatéwkwanaie*) (Ferkolj 2014, 403).

Talar je znamenje nasprotovanja. Ko je Devica Marija prinesla Jezusa v njegovo svetišče, se je starček Simeon po svoji hvalnici *Nunc dimittis* obrnil k Devici in dejal: »Glej, ta je postavljen v padec in vstajenje mnogih v Izraelu in v znamenje, ki se mu nasprotuje, in tvojo lastno dušo bo presunil meč, da se razodenejo misli iz mnogih src.« (Lk 2,34) Jezus je torej znamenje nasprotovanja. Satan je na zemlji povsod spremljal Jezusa. Povsod, kjer je luč na zemlji, so tudi temine in duhovniki so znamenje nasprotovanja. S talarjem si duhovnik nadene Jezusov križ, hoče ga nositi z veseljem, mirom in vedrino. Talar bo tudi znamenje ljubezni, ki jo bo kazal med preganjanjem, v težavah. Vse bo prenašal z zaupanjem in pogumom, naposled bo krivičnikom dajal odvezo Božjega usmiljenja. Nekateri ljudje pravijo, da je oblačenje talarja izzivalno, da ni privlačno, da razdvaja ljudi. Toda tedaj tudi Jezusu ne bi bilo treba priti na ta svet, kajti Bog je vedel, da bo s Sinom prišel na svet tudi meč, da bo znamenje nasprotovanja.

»Kristus bo vedno zvest. Vedno bo z nami. Cerkvi bo vedno dajal duhovnike. Vedno bo ostal sreča, edina sreča svojih duhovnikov. Cerkev je kdaj pa kdaj podobna ladji na robu brodoloma, vendar vemo, da je Kristus na njej, četudi se zdi, da spi. Prav tako Kristus, naša sreča, čeprav se zdi, da molči, ostaja v našem duhovniškem srcu vedno navzoč in bo v njem tudi ostal na vekomaj.« (Sarah 2022, 225)

5. Zaključek

Duhovnik je Kristusovo orodje, ki ga kakor mojstrski rezbar uporabi za dleto, da bi v dušah oblikoval Božjo podobo. Kakšna škoda, če bi orodje odklanjalo, da ga vodi roka božanskega umetnika; kakšna nesreča, če bi po svojem okusu popačilo načrt! Delo bi se izkazalo zelo klavarno, če bi bilo orodje neprimerno, in to po lastni krivdi! Kristusov duhovnik ima nalogo, da z zgledom lepega in čistega življenja uvaja duše v lepoto življenja v Bogu, ki je ljubezen. Lepota je razsežnost, s katero je mogoče v vsakem človeku začeti prenovo ob še takem nemiru duha, saj smo vsi ljudje ustvarjeni za Kristusa, za Boga: »Vse je bilo ustvarjeno po njem in zanj.« (Kol 1,16) To skrivnost in življenjski stan more dopolnjevati tudi duhovniška obleka, ki zahteva življenje po Božjih zapovedih, enovitost duševnega in telesnega življenja ter izročilo Cerkve.

Ko češčenje Troedinega Boga zaide, ko se vera v liturgiji Cerkve ne kaže več v svoji polnosti, ko besede, misli in nameni človeka dušijo, tedaj vera izgubi mesto, kjer se izraža in kjer domuje. Zato je obhajanje svete liturgije središče vsakršne prenove Cerkve. Papež Benedikt XVI. je dejal: »V ravnanju z liturgijo se odloča usoda vere in Cerkve.«

Kratici

B – Koncilski odloki 1995 [O svetem bogoslužju. Konstitucija].
KKC – Katekizem katoliške Cerkve 2008.

Reference

- Avguštin.** 1991. *Izpovedi*. Celje: MD.
- Batut, Jean-Pierre.** 2020. Edinstvenost in očetovstvo Boga. *Communio* 30:263–279.
- Benedikt XVI.** 2014. *Duh liturgije: Uvod*. Ljubljana: Marijina kongregacija.
- — —. 2007. Sacramentum caritatis. Posinodalna apostolska spodbuda. Ljubljana: Družina.
- — —. Katoliško duhovništvo. *Communio* 30:1–17.
- Ferkolj, Janez.** 2014. Črna suknja – Mekatéwíkwanaie. *Communio* 24:403–405.
- Guardini, Romano.** 2007. *Gospod*. Celje: Mohorjeva družba.
- Janez Pavel II.** 2003. Cerkev iz evharistije. Okrožnica. Ljubljana: Družina.
- Kapellari, Egon.** 2013. *Sveta znamenja*. Ljubljana: Družina.
- Katekizem katoliške Cerkve.** 2008. Ljubljana: Družina.
- Knapp, Andreas.** 2018. *Poslednji kristjani*. Ljubljana: Mohorjeva družba.
- Krajnc, Slavko.** Človek je obredno-dialoško bitje in bitje praznovanja. *Bogoslovni vestnik* 82, št. 4:781–798. <https://doi.org/10.34291/bv2022/04/krajnc2>
- Koncilski odloki.** 1995. Ljubljana: Nadškofjski ordinariat.
- Lang, Michael Uwe.** 2015. *Signs of the Holy One*. San Francisco: Ignatius.
- Posvetitev cerkve.** 1979. Ljubljana: Družina.
- Ratzinger, Joseph.** Lepota. *Communio* 18:49–55.
- Rode, Franc.** 2015. *Cerkev pred izzivom stoletij*. Celje: Mohorjev družba.
- Sarah, Robert.** 2022. *Ti si duhovnik vekomaj*. Ljubljana: Salve.
- — —. 2019. *Moč tihote*. Ljubljana: Družina.
- Schönborn, Christoph.** 2009. *Duhovnikova sreča: Po stopinjah arškega župnika*. Ljubljana: Marijina kongregacija.
- Strle, Anton.** 1977. *Skrivnost Boga*. Ljubljana: Družina.
- Štrukelj, Anton.** 2022. *Lepota in svetost: Papežu Benediktu za 95. rojstni dan*. Ljubljana: Salve.
- Vianney, Janez Marija.** 2000. *Življenje je več kot jed*. Ljubljana: Družina.